

Verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden in de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk

Masterthesis (201500155)

Janna Sielias (5624916)

Begeleider: dr. Thomas de Vroome

Master Arbeid, Zorg & Participatie Algemene Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht, 30 juni 2016

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis naar de invloed van opleiding op de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk. Met deze thesis beoog ik de Master Arbeid, Zorg en Participatie aan de Universiteit te Utrecht af te ronden. Deze studie heeft mij veel expertise bijgebracht op het gebied van zowel sociale- als beleidsvraagstukken waarmee ik straks de arbeidsmarkt kan betreden. Tijdens mijn praktijkstage merkte ik dat mijn interesses vooral liggen bij sociale vraagstukken op het gebied van participatie en ongelijkheid. Vanuit deze interesse ben ik op zoek gegaan naar een interessant en actueel onderwerp. Doordat ik me tijdens mijn praktijkstage heb beziggehouden met een participatieproject, kwam mijn focus te liggen op de toenemende behoefte aan vrijwilligers en kwam ik uit op het huidige onderwerp.

Het schrijven van deze thesis was niet mogelijk geweest zonder een aantal personen. Daarom wil ik als eerst mijn begeleider Thomas te Vroome bedanken voor zijn professionele begeleiding tijdens het schrijven van mijn scriptie. Zonder zijn kritische feedback en het bieden van nieuwe invalshoeken had ik de thesis niet kunnen presenteren zoals het er nu ligt. Ook wil ik graag mijn tweede lezer, Mieke Maliepaard bedanken voor de kritische blik op mijn thesis. Daarnaast wil ik de Gemeente Oost Gelre en daarbij in het bijzonder mijn praktijkbegeleidster, Carry de Vries bedanken voor de mogelijkheden en kennis die ik tijdens de stage heb opgedaan. Als laatst wil ik mijn familie, vriendinnen en vriend bedanken voor de steun gedurende het afronden van mijn Master. Het vertrouwen en de stimulerende woorden hebben er toe bijgedragen dat ik doorzette wanneer ik het niet meer zag zitten.

Rest mij nog om u veel plezier te wensen met het lezen van mijn thesis.

Janna Sielias

Harreveld, juni 2016

Samenvatting

Deze studie onderzoekt de relatie tussen opleidingsniveau en de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk. Gezien de toenemende behoefte naar vrijwilligers binnen de activerende verzorgingsstaat en de ongelijkheid tussen laag- en hoogopgeleiden die vrijwilligerswerk verrichten, dient vrijwilligerswerk onder zowel laag- als hoogopgeleiden, gestimuleerd te worden (Binnen, 2014; Moulaert et al., 2013). Dit onderzoek beoogt hier een bijdrage aan te leveren door te kijken naar het sociaal kapitaal, relatieve bronnen en ontwikkelingsmotieven.

Hoogopgeleiden zetten zich vaker in als vrijwilliger dan laagopgeleiden (Visies, 2011). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat hoogopgeleiden meer financiële middelen, beschikbare tijd en menselijke vaardigheden tot hun beschikking hebben (Bekkers, 2004). Daarnaast kunnen ze hulpbronnen vanuit het sociaal netwerk mobiliseren (Putnam, 2000). Er zijn ook verschillen in ontwikkelingsmotieven tussen laag- en hoogopgeleiden (Becker, 2009). Het is relevant om te kijken of dit ten grondslag ligt aan het verschil in het verrichten van vrijwilligerswerk.

De hoofdvraag die centraal staat is: “Welke motivatiefactoren bieden een verklaring voor de mate waarin laag- en hoogopgeleiden vrijwilligerswerk verrichten?” Om deze vraag te beantwoorden is de dataset van het Tijdsbestedingsonderzoek (2011) gehanteerd. De voornaamste bevinding binnen het huidige onderzoek is dat hoogopgeleiden meer sociaal vertrouwen hebben, meer sociale normen stellen en een hoger inkomen hebben, dit is dan ook een verklaring voor de hogere vrijwilligersparticipatie onder hoogopgeleiden.

Er wordt aanbevolen om vervolgonderzoek te doen naar de variabelen geslacht en het soort vrijwilligerswerk, doordat deze binnen dit onderzoek buiten beschouwing zijn gelaten. Daarnaast dienen geld, tijd en vaardigheden geen beperking te zijn in het verrichten van vrijwilligerswerk. Dit kan voorkomen worden door bij zowel laag- al hoogopgeleiden onkosten te vergoeden, te ondersteunen in de planning en cursussen en trainingen aan te bieden.

Kernwoorden: *vrijwilligerswerk, opleidingsniveau, activerende verzorgingsstaat.*

Inleiding

Het Nederlandse publieke stelsel heeft de afgelopen jaren een zichtbare overgang doorgemaakt. Er is een toenemende druk ontstaan op het sociale stelsel door onder andere de vergrijzing en burgers die misbruik maken van sociale voorzieningen (Moulaert et al., 2013). De overheid heeft ervoor gekozen om te bezuinigen op sociale voorzieningen en publieke

dienstverlening (Movisie, 2013). Waar voorheen de nadruk lag op bescherming, is activering nu het uitgangspunt (Rijksoverheid, 2014). Er wordt steeds meer verwacht van burgers dat zij zich lokaal inzetten als vrijwilliger en hiermee bijdragen aan zorg- en welzijnstaken (Moulaert et al., 2013; Binnema, 2014). Hierdoor is er steeds meer behoefte aan burgers die zich inzetten als vrijwilliger. Binnen dit onderzoek wordt vrijwilligerswerk gedefinieerd als werk dat in georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving (Pennen, 2003). Vrijwilligerswerk kan bijdragen aan de maatschappelijke betrokkenheid en de cohesie tussen burgers. Ook kan het overheidskosten besparen en maatwerk realiseren. Vrijwilligers zelf kunnen het sociaal netwerk vergroten en sociale vaardigheden opdoen (Putnam, 2000). Het is van maatschappelijk belang om te kijken hoe vrijwilligerswerk onder zoveel mogelijk burgers, zowel lager- als hoger opgeleiden, gestimuleerd kan worden (SCP, 2014a). Dit vormt het uitgangspunt van het huidige onderzoek.

Onderzoek heeft uitgewezen dat motieven om vrijwilligerswerk te verrichten divers zijn (Clary et al., 1998). Sommige vrijwilligers vinden het belangrijk om anderen te helpen, terwijl anderen zich inzetten voor persoonlijk voordeel (Bekkers, 2004; Clary et al., 1998). Motieven om vrijwilligerswerk te doen, kunnen ook samenhangen met demografische en persoonlijke kenmerken zoals leeftijd en opleiding (Bekkers, 2002). Uit onderzoek van het CBS (2009) blijkt dat van alle hoogopgeleiden ouder dan 18 jaar 60% zich inzet als vrijwilliger. Onder de laagopgeleiden verricht 40% vrijwilligerswerk (CBS, 2015b). Hieruit blijkt dat hoogopgeleiden zich meer inzetten voor vrijwilligerswerk. Het opleidingsniveau is ook van invloed op het soort vrijwilligerswerk (Houben-van Hertem & te Rielen, 2011). Hoogopgeleiden bekleden voornamelijk bestuurlijke functies en lager opgeleiden verrichten vaker uitvoerend vrijwilligerswerk (Visies, 2011). Daarnaast blijkt uit onderzoek van Wilson (2000) dat leeftijd ook van invloed is, het merendeel van de vrijwilligers is tussen de 35 en 45 jaar. Ook geslacht kan bepalend zijn in het verrichten van vrijwilligerswerk (Bekkers, 2004). Er is tot op heden beperkt onderscheid gemaakt tussen verschillende demografische groepen vrijwilligers (Dolcinar & Randle, 2007). Het is relevant om deze kennis aan te vullen met specifieke kennis waarom er een verschil is tussen de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk door laag- en hoogopgeleiden.

Deze studie beoogt te onderzoeken of opleidingsniveau van invloed is op het verrichten van vrijwilligerswerk. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: “Welke motivatiefactoren bieden een verklaring voor de mate waarin laag- en hoogopgeleiden vrijwilligerswerk verrichten?”

Theoretisch kader

Verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden in het verrichten van vrijwilligerswerk

Om verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden in kaart te brengen is er gekeken naar verschillen in het verrichten van vrijwilligerswerk tussen laag- en hoogopgeleiden.

Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (2014b) neemt de kloof tussen laag- en hoogopgeleiden binnen de huidige maatschappij steeds meer toe. Ook neemt het aantal hoogopgeleiden toe (Clasen & Clegg, 2006). Uit een rapport van het SCP (2014b) blijkt dat er veel materiële en fysieke verschillen zijn tussen de twee groepen. Laag- en hoogopgeleiden verschillen in sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal wordt gedefinieerd als het netwerk wat een individu bezit waar potentiële hulpbronnen uit kunnen worden gemobiliseerd (Putnam, 2000). Dit zou een verklaring bieden voor de hogere vrijwilligersparticipatie onder hoogopgeleiden.

Andere verklaringen zouden kunnen zijn dat hoogopgeleiden over het algemeen vaker vrijwilligerswerk doen, omdat zij over meer financiële middelen, tijd en organisatorische vaardigheden beschikken die het mogelijk maken vrijwilligerswerk te verrichten (Lowndes & Patchett, 2011). Uit voorgaande studies blijkt dat hoogopgeleiden relatief meer vrijwilligerswerk doen (Bekkers, 2002; Clasen & Clegg, 2006; Visies, 2011). Daardoor wordt er verwacht dat:

H1: Hoogopgeleiden vaker vrijwilligerswerk verrichten dan lager opgeleiden.

Sociaal kapitaal

De invloed van het sociaal kapitaal op het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk is de eerste relatie die wordt onderzocht. Het mobiliseren van sociale hulpbronnen aan het sociaal netwerk wordt ook wel sociaal kapitaal genoemd (Putnam, 2000). Sociaal kapitaal refereert naar sociale netwerken, sociale normen en sociaal vertrouwen. Middelen om sociaal kapitaal te realiseren zijn onderwijs en socialisering (Wilson & Musick, 1999). Kennis en informatie staan tegenwoordig centraal (Clasen & Clegg, 2006). In de huidige maatschappij komt de economische groei voort uit kennis. Kennis en informatie worden veelal doorgegeven via het sociale netwerk door vrienden, families en kennissen. Hierdoor is het relevant om naar de invloed van sociaal kapitaal te kijken.

Volgens het SCP (2014b) hebben hoogopgeleiden meer sociaal kapitaal. Dit wordt overgedragen via het hoger onderwijs en door socialisering binnen milieus. Socialisering houdt in dat kennis en normen veelal binnen het netwerk van hoogopgeleiden overgedragen en hooggehouden worden en dat kinderen van hoogopgeleiden ook vaak een hogere opleiding

volgen (Lowndes & Patchett, 2011). Daarnaast zijn sociale netwerken belangrijke middelen. Families en vriendschappen zorgen ervoor dat mensen informatie krijgen, vertrouwen hebben en bepaalde normen uitdragen (Wilson & Musick, 1999). Volgens de theorie van het sociaal kapitaal zouden het sociaal netwerk, sociale normen en sociaal vertrouwen het verrichten van vrijwilligerswerk stimuleren (Putnam, 2000; Wang & Graddy, 2008). Hierdoor is gekeken wat voor een verklaring het sociaal kapitaal en daarmee het sociaal netwerk, sociale normen en sociaal vertrouwen bieden voor verschillen in de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk tussen laag- en hoogopgeleiden.

Sociale netwerken zijn van grote waarde voor vrijwilligers. Lin (2001) en Wang & Gaddy (2008) stellen dat hoogopgeleiden vaker via een netwerk worden gevraagd als vrijwilliger (Lowndes & Pratchett, 2011). Tevens worden de normen en bepaalde kennis onder hoogopgeleiden vaak hooggehouden en doorgegeven (Brown, 2005; Bekkers, 2002; Varese & Yaish, 2000).

Eveneens kunnen sociale normen aanzetten tot het doen van vrijwilligerswerk. Wanneer de sociale norm binnen het sociale netwerk heerst dat vrijwilligerswerk belangrijk is, wordt er eerder vrijwilligerswerk verricht (Bekkers, 2002). Er is dan sociale goedkeuring (Bekkers, 2004; Lindahl & Conley 2002; Wilson & Musick, 1999). Volgens Lindeman (1996) zijn hoogopgeleiden vaak meer maatschappelijk georiënteerd, wat resulteert in een hogere maatschappelijke participatie dan laagopgeleiden (Lindeman, 1996).

Ook is gebleken dat sociaal vertrouwen een positieve invloed heeft op het verrichten van vrijwilligerswerk. Mensen die andere individuen in het algemeen vertrouwen, zijn eerder geneigd zich voor een ander in te zetten (Bekkers, 2002; Brown & Ferris, 2007; Wang & Graddy, 2008). Sociaal vertrouwen wordt in de literatuur gedefinieerd als de mate van vertrouwen in andere individuen of instituties (Bekkers, 2002). Hoogopgeleiden hebben over het algemeen meer sociaal vertrouwen dan laagopgeleiden (Bekkers, 2002). Opleiding heeft een socialiserende invloed. Hoe langer mensen op school blijven hoe meer ze leren over de maatschappij en hoe meer empathie ze naar anderen hebben (Brown & Ferris, 2007). Hoogopgeleiden ontwikkelen meer maatschappelijke kennis en meer politiek vertrouwen waardoor ze het gevoel hebben grip te hebben op hun omgeving, wat resulteert in meer sociaal vertrouwen (Bekkers, 2002; Brown & Ferris, 2007). Op basis van bovenstaande wordt verwacht dat:

H2: Hoogopgeleiden vaker vrijwilligerswerk verrichten door gemobiliseerde hulpbronnen vanuit het sociaal netwerk.

H3: Hoogopgeleiden meer sociale normen hanteren die vrijwilligerswerk stimuleren, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten.

H4: Hoogopgeleiden meer sociaal vertrouwen hebben, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten.

Relatieve bronnen

Tevens wordt de invloed van relatieve bronnen op het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk onderzocht. De relatieve bronnentheorie richt zich op de huishoudelijke taakverdeling van individuen. Deze theorie stelt dat personen met relatief de meeste hulpbronnen zoals inkomen, opleidingsniveau en beroepsstatus, de minst huishoudelijke taken verrichten. De persoon die de meeste bronnen heeft, schuift onaangename taken op iemand anders met minder hulpbronnen (Brines, 1994). Deze theorie stelt ook dat personen die over meer bronnen beschikken, zich eerder inzetten als vrijwilliger (Colemann, 1988). Wanneer burgers meer tijd, geld of vaardigheden hebben ten opzichte van een ander, dan zijn zij eerder geneigd om vrijwilligerswerk te verrichten (Bekkers, 2004; Wilson & Musick, 1999).

Werkuren hebben een negatieve invloed op het verrichten van vrijwilligerswerk, de uren die in het werk worden gestoken kunnen niet voor vrijwilligerswerk in worden gezet (Lindeman, 1996; Bekkers, 2004). Hoogopgeleiden beoefenen vaker een drukke baan en werken vaak meer dan laagopgeleiden (Dekker, Hart & Faulk, 2009). Tijd kan hoogopgeleiden dan ook beperken in het verrichten van vrijwilligerswerk.

Wanneer burgers zich geen zorgen hoeven te maken over financiële middelen, dan kunnen zij het zich financieel veroorloven om zich in te zetten als vrijwilliger (Wilson & Musick, 1999). Burgers met een hogere opleiding hebben vaak sneller een vaste baan en veelal een betere baan, waardoor zij over het algemeen beter betaald krijgen dan lager opgeleiden (Wilson, 2000). Hierdoor hebben hoogopgeleiden vaak meer financiële middelen tot hun beschikking.

De laatste hulpbron die van invloed is op het verrichten van vrijwilligerswerk zijn menselijke vaardigheden, ook wel menselijk kapitaal genoemd. Menselijk kapitaal zijn vaardigheden en kennis die ertoe bijdragen dat een persoon beter in staat is te handelen (Coleman, 1988). Opleiding zorgt ervoor dat mensen meer menselijke vaardigheden ontwikkelen die van pas komen bij het uitvoeren van vrijwilligerswerk (Bekker, 2002; Cohen, Vigoda & Samorly, 2001; Wilson, 2000). Onderzoek wijst uit dat hoogopgeleiden zich vaak positioneren in een bestuursfunctie. Burgers die een bestuursfunctie bekleden beschikken vaak over een goed organisatorisch vermogen, wat van pas komt bij het verrichten van

vrijwilligerswerk (Dekker, Hart & Faulk, 2009). Op basis van de relatieve bronnentheorie wordt verwacht dat:

H5: Hoogopgeleiden meer werken, waardoor zij worden beperkt in het verrichten van vrijwilligerswerk.

H6: Hoogopgeleiden beschikken over meer financiële middelen, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten.

H7: Hoogopgeleiden beschikken over meer bestuurlijke vaardigheden, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten.

Ontwikkelmotieven

Als laatst wordt de invloed van ontwikkelingsmotieven op het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk onderzocht. Onderzoek heeft uitgewezen dat individuen verschillende motieven hebben om zich in te zetten als vrijwilliger (Clary et al., 1998). Ontwikkelmotieven zijn steeds vaker een reden voor individuen om vrijwilligerswerk te verrichten (Clary et al., 1998). De vrijwilliger in de zorg zette zich in het verleden in om anderen te helpen (Bekkers, 2004; Clary et al., 1998). Baanzekerheid en baanperspectief speelden een kleine rol, vrijwilligerswerk werd veelal uit altruïstische redenen gedaan (Clary et al., 1998). Onder altruïstisch gedrag wordt gedrag verstaan dat is gericht op het helpen van anderen, zonder persoonlijke beloning voor de uitvoerende persoon (Unger, 1991). De vrijwilliger draagt de kosten, waardoor de hulpbehoevende baat heeft. Waar de oude vrijwilliger zich inzet vanuit altruïsme, zet de nieuwe vrijwilliger zich steeds meer in uit eigen belang om zichzelf te ontwikkelen (Hustinx & Lammertyn, 2004).

De rationele keuze theorie stelt dat het individu een rationele afweging maakt in de verschillende mogelijkheden. De individu kiest daarbij voor het alternatief wat hem het meest oplevert (Coleman, 1988). Vanuit de rationele keuze theorie zetten mensen zich in als vrijwilliger wanneer het hen iets oplevert. Onder rationeel handelen wordt verstaan dat mensen kosten en baten afwegen en zich inzetten wanneer de baten groter zijn dan de kosten (Wilson, 2000). Mensen met carrièrerichte motieven zien vrijwilligerswerk als een kans om ervaringen, vaardigheden en contacten op te doen die van pas kunnen komen op de arbeidsmarkt (Clary et al., 1998). Vrijwilligerswerk kan een manier zijn waardoor personen zich kunnen ontwikkelen wat indirect kan leiden tot een sterkere positie op de arbeidsmarkt (Becker, 2009; Knijn et al., 2009).

Uit de literatuur blijkt dat burgers in hun vrije tijd kiezen voor activiteiten die aansluiten bij hun dagelijkse werkzaamheden, zodat ze deze kunnen verbeteren (Lindeman, 1996). Hoogopgeleiden zijn vaker actief voor school, een sportvereniging, vakbond of politieke partij (Houben- van Herten & te Rielen, 2011). Dit zijn meestal bestuursfuncties (Visies, 2011). Hierdoor wordt verwacht dat burgers met een hogere opleiding zich inzetten voor vrijwilligerswerk om zich in de vrije tijd te ontwikkelen, door het opdoen van nieuwe kennis en het ontwikkelen van vaardigheden welke in hun eigen belang zijn (RMO, 2007).

Laagopgeleiden voeren vaak uitvoerende taken uit binnen de zorg of gezelligheidsverenigingen (Visies, 2011). Laagopgeleiden hebben over het algemeen een zwakkere positie op de arbeidsmarkt. Vrijwilligerswerk biedt hen meerwaarde om te werken aan vaardigheden en kennis wat in betere kansen op de arbeidsmarkt kan resulteren (Nekkers, Trier & Vogels, 2008; Velden & Wolbers, 2007). Dit is voor laagopgeleiden vaak een motivatie om vrijwilligerswerk te doen (SCP, 2014b). Uit de literatuur komen uiteenlopende ontwikkelingsmotieven naar voren. De volgende hypothesen zullen worden getoetst:

H8: Hoogopgeleiden zijn gemotiveerd zich te ontwikkelen en verrichten hierdoor meer vrijwilligerswerk.

H9: Laagopgeleiden zijn gemotiveerd zich te ontwikkelen en verrichten hierdoor meer vrijwilligerswerk.

Methodologie

Onderzoeksgroep & procedure

Binnen het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van de dataset tijdsbestedingsonderzoek (TBO) 2011. Het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) en het Sociaal Cultureel Planbureau hebben kwantitatieve data verzameld bij een aselechte steekproefgroep van 2005 respondenten om informatie te verkrijgen over de tijdsbesteding van de Nederlandse bevolking van 11 tot 65 jaar. De respondenten hebben zeven dagen van 07.00 tot 01.00 uur een dagboek bijgehouden van hun activiteiten zoals sporten of werk en hebben verschillende enquêtevragen beantwoord (DANS, 2014). Voor het gebruik van de data binnen dit onderzoek is er toestemming verkregen via het DANS (2014). De data is geanonimiseerd.

Bij het onderzoek waren 2005 aselechte respondenten betrokken. De samenstelling van de steekproef komt bijna volledig overeen met de samenstelling van de populatie. In de populatie wordt er gemiddeld door 50% van de burgers boven de 15 jaar vrijwilligerswerk

verricht (CBS, 2015b). Binnen het huidige onderzoek is dit 44,6%. Binnen de steekproef heeft de meerderheid van de respondenten een havo, vwo, of mbo 2-4 niveau. Dit gemiddelde opleidingsniveau komt overeen met het landelijke gemiddelde (CBS, 2015b). De leeftijd van vrijwilligers in het huidige onderzoek is niet volledig representatief. Uit de literatuur blijkt dat de gemiddelde leeftijd van vrijwilligers tussen de 35 en 45 is, terwijl de leeftijd van de steekproef binnen het huidige onderzoek gemiddeld tussen 20 en 34 jaar ligt (Visies, 2011). Bij het trekken van conclusies op basis van de steekproef groep dient hiermee rekening gehouden te worden.

Operationalisering

Voor het huidige onderzoek zijn er vragen geselecteerd uit de vragenlijst van het tijdsbestedingsonderzoek 2011 die relevant waren, om zo de concepten van het huidige onderzoek te meten. Vrijwilligerswerk is als eerst gemeten met een dichotome uitkomst, namelijk het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Hierbij werd de vraag gesteld of respondenten zich het afgelopen jaar hebben ingezet als vrijwilliger.

Opleidingsniveau is gemeten aan de hand van een 5-likertscale over de hoogst afgeronde opleiding met de volgende categorieën: 1) basisonderwijs, 2) vmbo, mbo1, avo onderbouw, 3) havo, vwo, mbo 2-4, 4) hbo, wo bachelor, 5) wo master, doctor. In deze studie vallen laagopgeleiden onder de categorie basisonderwijs (1) en de categorie vmbo, mbo1, avo onderbouw (2). De hoogopgeleiden vallen in de overige categorieën (CBS, 2015b). Hier is voor gekozen gezien ordinale variabelen eenvoudiger kunnen worden geanalyseerd en weergegeven.

Onder het sociaal netwerk zijn familie, vrienden en kennissen geschaard (Wang & Graddy, 2008). Dit is gemeten aan de hand van het aantal uren sociale contacten op intervalniveau. Respondenten dienden in te vullen hoeveel uur per week zij aan het sociaal netwerk besteden. Sociaal vertrouwen had betrekking op de mate van vertrouwen in andere individuen en instituties (Bekkers, 2002). Dit is gemeten aan de hand van de vraag: "Vindt u dat de meeste mensen te vertrouwen zijn?" Deze variabele gaf aan of respondenten niet (0) of wel (1) denken dat de meeste mensen te vertrouwen zijn. De intervalvariabele sociale normen is geïnventariseerd aan de hand van de vraag: "Hoe vaak praat u met uw groep over maatschappelijke/politieke onderwerpen?" Onder groep werd hier een informele groep verstaan. De antwoordmogelijkheden waren: nooit, soms, regelmatig en vaak.

Inkomen is gemeten door een vraag over het jaarlijks inkomen met zes categorieën met als antwoordmogelijkheden: <10.000, 10.000-20.000, 20.000-30.000, 30.000-40.000,

40.000-50.000, >50.000. Deze vraag is op intervalniveau geanalyseerd. Betaald werk had betrekking op het aantal uren betaalde arbeid per week. Respondenten dienden aan te geven hoeveel uur zij per week aan arbeid besteden. Dit is gemeten op intervalniveau. Bestuurlijke ervaring is gemeten aan de hand van een dichotome vraag over het niet (0) of wel (1) verrichten van bestuurlijke diensten. Gezien dit begrip zich enkel richt op bestuurlijke ervaring, geeft dit slechts een indicatie weer van menselijke vaardigheden.

Binnen dit onderzoek zijn ontwikkelingsmotieven gemeten aan de hand van de stelling: “Ik wil carrière maken” met vijf antwoordmogelijkheden van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens. Deze variabele is op intervalniveau geanalyseerd. De controlevariabele leeftijd is gemeten op ordinaal niveau aan de hand van vijf verschillende categorieën: 1/19, 20/34, 35/49, 50/60 en 65+ en is geanalyseerd op intervalniveau. Leeftijd is meegenomen als controlevariabele.

Analyses

De negen hypothesen zijn door middel van een kwantitatieve data-analyse getoetst in ‘Statistical Package for Social Scientists’ (SPSS). Als eerst is er gekeken naar de *missings* binnen de dataset. De meeste *missings* waren af te lezen bij de variabelen: het verrichten van vrijwilligerswerk, opleidingsniveau en sociaal vertrouwen. Verklaringen voor de *missings* zouden kunnen zijn dat de concepten in de vragen zoals sociaal vertrouwen niet duidelijk geoperationaliseerd waren, respondenten niet wisten onder welke categorieën zij vielen of in de war raakten doordat veel vragen gericht waren op alleen het afgelopen jaar. Doordat het aantal *missings* redelijk veel is bij de afhankelijke variabele vrijwilligerswerk en de onafhankelijke variabele opleidingsniveau, zijn deze variabelen met missende waarden bij de analyse buiten beschouwing gelaten door middel van *listwise deletion* (Field, 2013). Alle personen met één of meer missende waarden zijn uitgesloten van de analyse. De dataset is betrouwbaarder geworden doordat alle variabelen beantwoord dienden te worden. Hierdoor is er een representatiever beeld ontstaan. Doordat er sprake was van een grote steekproef met 2005 respondenten, bleef de steekproef groot genoeg bij 1624 valide *cases* (Field, 2013).

Als eerst zijn de beschrijvende statistieken verkregen om zo een beeld te schetsen van de data. Per variabele zijn het gemiddelde en de verdeling weergegeven. De missende waarden en respondenten onder de 20 zijn buiten beschouwing gelaten. Deze leeftijdsgroep is achterwege gelaten doordat het theoretisch kader veel ingaat op carrièreperspectieven, menselijke vaardigheden en betaald werk, terwijl jongeren vaak nog geen vaste baan hebben en zich nog aan het ontwikkelen zijn (CBS, 2015a).

Vervolgens is er naar de bivariate relaties gekeken om zo de onderlinge samenhang tussen variabelen te toetsen. Deze zijn allen getoetst met een alphaniveau van 0.05. De variabelen van ordinaal meetniveau zijn als intervalvariabele meegenomen in de analyses. De resultaten van deze variabelen konden hierdoor eenvoudiger geanalyseerd worden en overzichtelijker worden weergegeven. Allereerst is de t-toets toegepast om gemiddelden van de groepen die wel en geen vrijwilligerswerk verrichten te vergelijken op intervalniveau. Bij het controleren van de voorwaarde ‘normaliteit’ kwam naar voren dat sommige variabelen niet normaal verdeeld zijn. Hierbij is de Whitney U statistiek toegepast, deze statistiek behoeft geen normale verdeling (Field, 2013). Doordat dit onderzoek een grote steekproef heeft, werd er aangenomen dat er aan normaliteit is voldaan en is de t-toets leidend (Field, 2013).

Hierna is de chi-kwadraat test uitgevoerd om inzicht te krijgen in de relaties van de dichotome variabelen en de groepen die wel en geen vrijwilligerswerk verrichten. Aan de voorwaarden van de chi-kwadraat zijn voldaan, waarna er kruistabellen zijn gemaakt. Ook zijn de correlaties tussen de onafhankelijke variabele opleidingsniveau en de mediators van intervalniveau weergegeven door middel van een correlatiematrix.

Door middel van een logistische regressie is er gekeken naar de invloed van de onafhankelijke variabele, opleidingsniveau, op de afhankelijke variabele het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Er is gekozen voor een logistische regressie omdat er sprake is van een dichotome uitkomst (Field, 2013). Er was een lineair verband tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele. De voorspellers hingen niet samen waardoor multicollineariteit geen probleem was en tevens was er gelijke spreiding waardoor er sprake was van homoscedasticiteit (Field, 2013). Hierna is de logistische regressie uitgevoerd, waarna de mediators stapsgewijs zijn toegevoegd. Om de indirecte relaties uit de logistische regressie te toetsen is de Sobel test toegepast. De mediators zijn één voor één toegevoegd om zo een beeld te verkrijgen van de indirecte relaties. De syntax van de uitgevoerde analyses is als bijlage toegevoegd.

Resultaten

Beschrijvende resultaten

Tabel 1 geeft de beschrijvende statistieken van de gehanteerde variabelen binnen het huidige onderzoek weer. Iets minder dan de helft van de respondenten heeft het afgelopen jaar vrijwilligerswerk verricht $M(SD)=.446(.497)$. Het gemiddelde opleidingsniveau kwam overeen met de categorie mbo, havo of vwo $M(SD)=3.134(1.049)$. Gekeken naar de variabelen van het sociaal kapitaal bleek dat respondenten gemiddeld 7,18 uur aan het sociaal

netwerk besteden $M(SD)=7.181(5.248)$. Daarnaast gaf de meerderheid van de respondenten aan andere individuen sociaal te vertrouwen $M(SD)=.6307(.483)$. Ook bleek dat de meeste respondenten nooit tot soms politieke onderwerpen bespreken $M(SD)=1.476(.890)$. Op het gebied van relatieve bronnen lag het gemiddelde jaarsalaris tussen de 30.000 en 40.000 euro $M(SD)=4.203(1.437)$. Ongeveer een kwart van de respondenten gaf bij bestuurlijke ervaring aan bestuurlijke diensten verricht te hebben $M(SD)=.022(.146)$. Daarnaast gaven de respondenten aan gemiddeld 21.77 uur per week te werken $M(SD)=18.680(19.818)$. Bij de laatste variabele ontwikkelingsmotieven werd gevraagd of de respondenten carrière willen maken. Hieruit bleek dat de meeste respondenten neutraal stonden tegenover het maken van carrière $M(SD)=2.876(1.104)$.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken voor de groep vrijwilligers (n=1564).

	Minimum	Maximum	Mean	SD
Vrijwilligerswerk	.00	1.00	.446	.497
Opleidingsniveau	1.00	5.00	3.134	1.049
Leeftijdjaren	2.00	5.00	3.438	1.059
Sociaal netwerk	.00	32.33	7.181	5.248
Sociaal vertrouwen	.00	1.00	.629	.483
Sociale normen	1.00	4.00	1.476	.890
Inkomen	1.00	6.00	4.203	1.437
Bestuurlijke ervaring	.00	1.00	.022	.146
Werkuren	.00	88.50	21.77	20.097
Ontwikkelingsmotieven	1.00	5.00	2.876	1.104

Opmerking. M=gemiddelde, SD=standaarddeviatie.

In tabel 2 zijn de gegevens voortkomend uit de t-toets weergegeven om zo de gemiddelden tussen burgers die wel vrijwilligerswerk en geen vrijwilligerswerk verrichtten te vergelijken. Allereerst is af te lezen dat opleidingsniveau $t(1692) = -4.336$, $p < .01$ significant verschilde tussen groepen die wel en geen vrijwilligerswerk verrichtten. Ook bleek dat zowel inkomen $t(1590) = -4.126$, $p < .01$, sociale normen $t(1,590) = -4.213$, $p < .01$ en leeftijd $t(1709) = -3.845$, $p < .01$ statistisch verschillen tussen de groepen van het wel verrichtten van vrijwilligerswerk en het niet verrichtten van vrijwilligerswerk.

Tabel 2

Gemiddelden van de groepen die wel en geen vrijwilligerswerk verrichten (n=1590).

	Vrijwilligerswerk M (SD)	Geen vrijwilligerswerk M (SD)	T-toets	DF
Opleidingsniveau	3.177 (1.026)	2.948 (1.115)**	-4.336	1692
Sociaal netwerk	7.372 (5.047)	7.071 (5.443)	-1.136	1590
Werkuren	21.024 (19.936)	21.514 (19.922)	.487	1590
Inkomen	4.368 (1.416) **	4.069 (1.1449) **	-4.126	1590
Ontw.	2.863 (1.081)	2.879 (1.119)	.298	1584
Sociale normen	1.599 (.971) **	1408 (.831) **	-4.213	1590
Leeftijd	3.392 (1.171) **	3.170 (1.205) **	-3.845	1709

Opmerking. Ontw = ontwikkelingsmotieven.

^b* $p < .05$ (2-tailed), ** $p < .01$ (2-tailed).

Voor de twee dichotome variabelen sociaal vertrouwen en bestuurlijke ervaring, is de chi-kwadraat toets toegepast om zo de samenhang met de afhankelijke variabele te toetsen. De resultaten zijn in tabel 3 weergegeven. De chi-kwadraat tussen sociaal vertrouwen en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk bleek significant $\chi^2 (1) = 30.547, p < .01$. De samenhang tussen de variabelen was niet groot (Cramer's $V = .139$). In de tabel is af te lezen dat van mensen die vrijwilligerswerk doen 70.4% sociaal vertrouwen heeft en bij mensen die geen vrijwilligerswerk verrichten is dit 56.9%.

De chi-kwadraat van de relatie bestuurlijke ervaring en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk was niet significant ($\chi^2 (1) = .486, p > .05$). Bestuurlijke ervaring bleek niet gerelateerd aan verschillen in het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Er was sprake van een kleine effectgrootte (Cramer's $V = 0.17$). Uit de kruistabel is af te lezen dat van de mensen die vrijwilligerswerk verricht 2.0 % bestuurlijke diensten verricht en 2.4% niet.

Tabel 3

Correlaties tussen dichotome variabelen voor de groepen die wel en geen vrijwilligerswerk verrichten (n=1586).

	Perason Chi-Square	Within %		Cramer's V
Sociaal vertrouwen	30.547 **	Geen vrijwilligerswerk 56.9 %	Wel vrijwilligerswerk 70.4 %	.139 **
Bestuurlijke ervaring	.486	Geen vrijwilligerswerk 2.5 %	Wel vrijwilligerswerk 2.0 %	.017

Opmerking. * $p < .05$ (2-tailed), ** $p < .01$ (2-tailed) .

De correlaties tussen de intervalvariabelen zijn weergegeven in tabel 4. De correlatie tussen werkuren en leeftijd bleek de sterkste relatie ($r = -.410$, $p < .01$). De correlatie was groter dan .30 en werd daarmee geclassificeerd als gemiddelde correlatie. De overige correlaties waren echter kleiner dan .30 en werden daarmee geclassificeerd als zwakke correlaties. De correlaties tussen opleiding en inkomen ($r = .287$, $p < .01$) en opleiding en werkuren ($r = .285$, $p < .01$) hingen positief samen. Hoger opgeleiden zouden meer sociale normen hebben, een hoger inkomen hebben, meer werken en meer waarde hechten aan het maken van carrière. Het aantal uren wat wordt besteed aan het sociaal netwerk verschilde niet tussen laag- en hoogopgeleiden ($r = -.020$, $p > .05$). Als laatst bleek er een negatieve relatie te zijn tussen leeftijd en opleidingsniveau, een hogere leeftijd hing samen met een lager opleidingsniveau ($r = -.233$, $p < .01$).

Tabel 4

Pearson correlaties tussen de intervalvariabelen en voor de groepen opleidingsniveau (n=1625)

	1	2	3	4	5	6	7
Opleiding	1						
Leeftijd	-.233 *	1					
Sociaal netwerk	-.020	.043	1				
Sociale normen	.152 **	.086**	0.36	1			
Inkomen	.287 **	-.050**	-.098**	.095**	1		
Werkuren	.285 **	-.410**	-.233 **	-.018	.234**	1	
Ontw.	.214**	-.331**	-.044	-.004	.035	.214**	1

Opmerking. Ontw.= ontwikkelingsmotieven.

^aSterkte van de *correlatie*: licht ($r = .10 - .29$), gemiddeld ($r = .30 - .49$), sterk ($r = .50 - 1.0$) (Field, 2013).

* $p < .05$ (2-tailed), ** $p < .01$ (2-tailed).

Logistische regressie vrijwilligerswerk

Er is een logistische regressie uitgevoerd om de invloed van de onafhankelijke variabele opleiding op de afhankelijke variabele vrijwilligerswerk te toetsen, de resultaten zijn weergegeven in tabel 5. De mediërende variabelen zijn stapsgewijs toegevoegd. In model 1 zijn de onafhankelijke variabele opleiding en controlevariabele leeftijd toegevoegd om te toetsen of hoogopgeleiden vaker vrijwilligerswerk verrichten dan lager opgeleiden (H1). Hoogopgeleiden verrichten vaker vrijwilligerswerk ($B = .269, df = 1, p = <.001$), de eerste hypothese werd bevestigd. Leeftijd hing ook samen met het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk ($B = .220, df = 1, p = <.001$). Bij toename van opleiding was de kans 1,309 keer groter dat iemand vrijwilligerswerk verricht ($\exp(B) = 1,246, p = <.01$), bij leeftijd was deze kans 1,246 keer groter ($\exp(B) = 1,246, p = <.01$).

In model 2 is de variabele sociaal netwerk toegevoegd ($B = .007, df = 1, p >.05$). Er is geen bevestiging gevonden dat hoger opgeleiden die wekelijks meer tijd besteden aan hun sociaal netwerk eerder vrijwilligerswerk verrichten (H2). Het aantal uren sociaal netwerk hing niet samen met het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk tussen laag- en hoogopgeleiden. De hypothese dat hoogopgeleiden sociale normen hanteren die vrijwilligerswerk stimuleren, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten (H3) werd bevestigd ($B = .165, df = 1, p <.01$). Bij individuen die meer sociale normen hanteren is de kans

1,179 groter dat zij vrijwilligerswerk verrichten ($\exp(B) = 1,179, p = <.01$). Mensen die aangaven sociaal vertrouwen te hebben in andere individuen verrichten vaker vrijwilligerswerk ($B=.478, df=1, p <.01$). De hypothese dat mensen met meer sociaal vertrouwen eerder vrijwilligerswerk verrichten (H4) werd daardoor bevestigd. De kans was 1,161 groter dat mensen die andere mensen sociaal vertrouwen vrijwilligerswerk doen ($\exp(B) = 1,161, p = <.01$). Gekeken naar de toevoeging van de variabelen sociaal netwerk, sociale normen en sociaal vertrouwen bleek dat de B-component van opleiding afneemt. Het is mogelijk dat de variabelen sociaal netwerk, sociale normen en sociaal vertrouwen de relatie tussen het verrichten van wel of geen vrijwilligerswerk en opleidingsniveau mediëren.

In model 3 is een negatieve relatie zichtbaar tussen het aantal werkuren en groepen die wel of geen vrijwilligerswerk verrichten ($B= -.001, df=1, p >.05$). Hiermee werd de hypothese (H5) dat hoogopgeleiden worden beperkt in het verrichten van vrijwilligerswerk door tijd bevestigd. Tevens was er een positief verband tussen financiële middelen en het verrichten van vrijwilligerswerk ($B =.094, df=1, p <.05$). De hypothese dat hoogopgeleiden beschikken over meer financiële middelen, waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten (H6) werd bevestigd. Bij mensen met een hoger inkomen bleek de kans 1,098 groter dat zij vrijwilligerswerk verrichten ($\exp(B) = 1,098 p = <.05$). De variabele bestuurlijke ervaring bleek niet gerelateerd aan het verrichten van wel of geen vrijwilligerswerk ($B=-.229, df=1, p >.05$). De hypothese dat hoogopgeleiden beschikken over meer bestuurlijke ervaring waardoor zij vaker vrijwilligerswerk verrichten (H7) werd daarmee verworpen. Gekeken naar de invloed van de toegevoegde variabelen, is te zien dat de B-component van opleiding afnam. De toegevoegde variabelen hadden een mediërende relatie tussen opleiding en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk.

In model 4 wordt duidelijk dat ontwikkelingsmotieven niet samenhangen met het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk ($B=.021, df=1, p >.05$). De verwachting dat hoogopgeleiden vrijwilligerswerk verrichten om zich te ontwikkelen (H8) en de verwachting dat laagopgeleiden vrijwilligerswerk verrichten om zich te ontwikkelen (H9) zijn daarmee verworpen. In tabel 5 is af te lezen dat het toevoegen van de laatste variabele zorgde voor een kleine daling van de B component opleidingsniveau. Opvallend was dat de B component van leeftijd toenam, dit betekent dat leeftijd niet wordt gemedieerd door ontwikkelingsmotieven. Het tussentijds toevoegen van de mediërende variabelen had geen grote invloed, doordat de eerst bevonden significante relaties in model 1 significant bleven.

In tabel 5 is af te lezen dat de r-square van model 1 $R^2= .033$ (Nagelkerke) was en in model 4 $R^2= .62$ (Nagelkerke) was. In het eerste model werd 3,3% van de variantie verklaard

door het model en in het laatste model was dit 6,2%. De variantie nam over de modellen toe, maar verklaarde slechts een klein deel van de variantie. Gekeken naar de goodness of fit, bleken alle modellen niet significant ($p > .05$), alle modellen bleken geschikt voor de data. Om te kijken of de verschillende variabelen per toegevoegde model hebben bijgedragen aan een beter model, is er gekeken naar de chi-square. Daar was af te lezen dat model 1 en 2 significant bleken waardoor gesteld kan worden dat het toevoegen van de variabelen bijdraagt aan een beter model, dit gold echter niet voor de toegevoegde variabelen in model 3 en model 4.

Tabel 5

Samenvatting van de Logistische Regressie Analyse voor de afhankelijke variabele het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk (n=1564).

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	B	S.E	B	S.E	B	S.E	B	S.E
Constante	.1,811**	.271	-2.089**	.285	-2.315**	.324	-2.387**	.369
Opleiding	.269**	.051	.180**	.054	.152**	.057	.149**	.057
Leeftijd	.220**	.051	.207**	.041	.197**	.055	.203**	1.225
Sociale normen			.165*	.059	.157**	.059	.157**	.057
Sociaal vertrouwen			.478**	.411	.450**	.411	.455**	.115
Sociaal netwerk			.007	.010	.009	0.10	.009	0.10
Werk					-.001	.003	-.001	.003
Inkomen					.094**	0.39	.094*	.039
Best. ervaring					-.229	.355	0.233	.355
Ontw.							.021	.051
Chi-square	38.718**		28.890**		6.301		1.65	
R2 Nagelkerke	.033		.057		.062		.062	
Goodness of fit	12.561		3.993		2.561		4.193	

Opmerking. Best. ervaring= bestuurlijke ervaring. Ontw= ontwikkelingsmotieven.

* $p < .05$ (2-tailed), ** $p < .01$ (2-tailed).

Doordat er een bij de logistische regressie een afnemend significant effect te zien was tussen opleiding en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk van model 1 (B = -1,811 df=1, p

<.01) naar model 4 ($B = -2.387$, $df=1$, $p <.05$) was er sprake van partiële mediatie. Om te kijken naar de grootte van de indirecte relaties, is de Sobel test toegepast bij de variabelen die significant werden bevonden bij de logistische regressie. De drie mediërende variabelen werden allen door de Sobel test significant bevonden. In tabel 6 is te zien dat sociaal vertrouwen het grootste indirecte effect had op de relatie tussen opleiding en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk (Sobel $Z = 3.737$, $p <.01$).

Tabel 6

Samenvatting van de indirecte relaties uit de Sobel test tussen variabelen en de afhankelijke variabele het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk (n=1570).

	Test statistiek Sobel test	S.E
Inkomen	2.340 *	0.011
Sociale normen	2.520*	0.009
Sociaal vertrouwen	3.717**	0.074

* $p <.05$ (2-tailed), ** $p <.01$ (2-tailed).

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek was om te onderzoeken hoe verschillen in de mate van het verrichten van vrijwilligerswerk tussen laag- en hoogopgeleiden te verklaren zijn. Geconcludeerd kan worden dat hoogopgeleiden meer vrijwilligerswerk verrichten, waarbij er gecontroleerd is voor leeftijd. Sociaal vertrouwen, sociale normen en inkomen kunnen eraan bijdragen dat hoogopgeleiden zich eerder inzetten als vrijwilliger.

De opgestelde hypothesen zijn getoetst door middel van een logistische regressie met data afkomstig van het Tijdsbestedingsonderzoek 2011. Om de hoofdvraag: “Welke motivatiefactoren bieden een verklaring voor de mate waarin laag- en hoogopgeleiden vrijwilligerswerk verrichten?” te beantwoorden is de relatie tussen opleidingsniveau en het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk onderzocht.

In het huidige onderzoek zijn allereerst de invloed van het sociaal netwerk, sociaal vertrouwen en sociale normen op het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk getoetst. Sociaal netwerk is geen significante voorspeller voor het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er alleen is gekeken naar het aantal uur dat respondenten spenderen aan hun sociaal netwerk, maar niet naar de samenstelling van het sociaal netwerk die van invloed kan zijn op het vereenvoudigen van het verrichten van vrijwilligerswerk. Zo blijkt dat hoogopgeleiden vaak via het sociaal netwerk

worden gevraagd (Lin, 2001; Wang & Graddy, 2008). Tevens blijkt dat sociaal vertrouwen samenhangt met het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Dit komt overeen met de literatuur waaruit blijkt dat mensen die andere individuen over het algemeen vertrouwen zich eerder voor een ander inzetten (Brown & Ferris, 2007; Wang & Graddy, 2008). Daarnaast hangen sociale normen samen met het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Dit werd bevestigd in de literatuur, waaruit blijkt dat sociale normen van het sociaal netwerk mensen kunnen aanzetten tot het verrichten van vrijwilligerswerk (Bekkers, 2002).

Hierop volgend zijn de relatieve bronnen geld, tijd en menselijke vaardigheden binnen dit onderzoek getoetst. In het huidige onderzoek kwam naar voren dat er een positief verband is tussen inkomen en het verrichten van vrijwilligerswerk. Burgers met meer financiële middelen verrichten eerder vrijwilligerswerk. Dit wordt bevestigd door de literatuur waaruit blijkt dat burgers met meer financiële middelen zich eerder inzetten als vrijwilliger (Wilson & Musick, 1999). Ook werd er binnen het huidige onderzoek een negatieve relatie geconstateerd tussen tijd en het verrichten van vrijwilligerswerk onder hoogopgeleiden. Burgers die meer werken, hebben door het aantal werkuren minder tijd om zich in te zetten als vrijwilliger (Bekkers, 2004). Bestuurlijke ervaring bleek in het huidige onderzoek niet van invloed te zijn op het verrichten van vrijwilligerswerk. Cohen, Vigoda & Samorly (2001) stellen dat menselijke vaardigheden het verrichten van vrijwilligerswerk vereenvoudigen. Het huidige onderzoek heeft enkel bestuurlijke ervaring gemeten, terwijl menselijke vaardigheden bestaan uit meerdere vaardigheden die in het huidige onderzoek buiten beschouwing zijn gelaten. Dit zou dan ook een verklaring kunnen zijn dat resultaten van het huidige onderzoek niet overeenkomen met de bevindingen in de literatuur.

Tot slot is de invloed van ontwikkelingsmotieven op de mate van wel of niet het verrichten van vrijwilligerswerk getoetst. Opvallend is dat ontwikkelingsmotieven binnen het huidige onderzoek geen verklaring bieden voor verschillen in vrijwilligerswerk. Dit is tegenstrijdig met de literatuur. Uit de literatuur bleek dat burgers zich tegenwoordig steeds meer inzetten als vrijwilliger om zich te ontwikkelen en daarmee een sterker arbeidspositie te realiseren (Becker, 2009; Knijn et al., 2009). Een reden waardoor de verwachtingen vanuit de literatuur en verwachtingen binnen het huidige onderzoek niet overeenkomen zou kunnen zijn dat burgers zich nog steeds als vrijwilliger inzetten vanuit altruïstische waarden (Bekkers, 2004).

Het huidige onderzoek heeft verschillende beperkingen. Uit haalbaarheidsoverwegingen is er voor gekozen om met bestaande data te werken. Er is van uitgegaan dat de data betrouwbaar en valide is. Dit heeft echter tot meerdere methodologische

beperkingen geleid. Allereerst kwam de representativiteit van de steekproef niet overeen met de onderzoekspopulatie, de leeftijd binnen de steekproef lag lager dan die van de onderzoekspopulatie. Daarnaast diende de operationalisering van de concepten te worden aangepast aan de mogelijkheden van de dataset. Hierdoor zijn verschillen tussen mannen en vrouwen niet getoetst, terwijl deze wel van invloed zijn op het verrichten van vrijwilligerswerk (Bekkers, 2002). Tevens was het niet mogelijk om onderscheid te maken in verschillende soorten vrijwilligerswerk binnen de verschillende analyses (Visies, 2011). Als laatst zijn de menselijke vaardigheden binnen het huidige onderzoek enkel gemeten door het wel of niet verrichten van bestuurlijke diensten.

Aangezien uit voorgaande onderzoeken is gebleken dat er een verschil is in het verrichten van vrijwilligerswerk tussen mannen en vrouwen is het van belang dit mee te nemen in een vervolgonderzoek (Dolincair & Randle, 2007). Ditzelfde geldt voor het soort vrijwilligerswerk. Indien er meer kennis is over de verschillende groepen die vrijwilligerswerk verrichten, dan kan vrijwilligerswerk onder zoveel mogelijk burgers gestimuleerd worden. Ook heeft het meerwaarde om onderzoek te doen naar de rol van vrijwilligers na invoering van de Wmo 2007. Vrijwilligers dienen steeds meer zorg- en welzijnstaken op te vangen sinds de invoering van de Wmo.

In het huidige onderzoek kwam naar voren dat de bronnen tijd, geld en menselijke vaardigheden het verrichten van vrijwilligerswerk kunnen vereenvoudigen. Een verklaring hiervoor zou de socialisering door onderwijs zijn. Daaruit komen vaak beschikbare bronnen zoals tijd, geld en menselijke vaardigheden voort (Lowndes & Patchett, 2011). Om vrijwilligerswerk onder een zo breed mogelijke groep te stimuleren, zijn er verschillende aanbevelingen opgesteld.

Gezien sociale netwerken van mensen moeilijk te beïnvloeden zijn dienen de aanbevelingen zich vooral te richten op het elimineren van beperkingen qua geld, tijd en vaardigheden. Om dit te realiseren dienen vervoerskosten en andere onkosten vergoed te worden en kan er een eventuele vrijwilligersvergoeding worden ingezet zodat financiële middelen geen beperking zijn (Wilson & Musick, 1999). Tijdgebrek kan ook een beperking zijn in het verrichten van vrijwilligerswerk (Wilson, 2000). Hierdoor is het relevant om vrijwilligers te ondersteunen in het effectief indelen van hun tijd, dit zou bijvoorbeeld kunnen door middel van een cursus timemanagement. Ten slotte, is naar voren gekomen dat menselijke vaardigheden het verrichten van vrijwilligerswerk kunnen vereenvoudigen (Lowndes & Pratchett, 2011). Het is van belang om cursussen en trainingen aan te bieden, waardoor burgers vaardigheden op kunnen doen die het verrichten van vrijwilligerswerk

vereenvoudigen (Cohen, Vigoda & Samorly, 2001). Dit biedt ook perspectief voor de theorie over ontwikkelingsmotieven die aangeeft dat mensen vrijwilligerswerk verrichten om zich te ontwikkelen. Om vrijwilligerswerk onder zowel laag- als hoogopgeleiden te stimuleren, is het van belang dat de aanbevelingen worden ingezet om zo beperkingen op het gebied van geld, tijd en vaardigheden weg te minimaliseren.

Referentielijst

- Becker, A. (2009). *Ageing and the importance to motivate volunteering*. Master Thesis, Erasmus University Rotterdam.
- Bekkers, R. (2002). Secularisering en veranderende motieven voor vrijwilligerswerk. 14-29. In: Buijs, G.J. & T. J. Van der Ploeg (Eds.). *Pro Deo: geïnspireerd blijven in vrijwilligerswerk*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Bekkers, R. (2004). *Giving and volunteering in the Netherlands: Sociological and psychological perspectives*. PhD dissertation, Department of Sociology, Utrecht University, Utrecht, Netherlands.
- Binnema, H. (2014). Terugtrekken of opzij stappen. Beleidsadviezen over minder overheid en meer samenleving. *Bestuurskunde*, 23 (3), 47-55.
- Brines, J. (1994). Economic dependency, gender, and the division of labor at home. *American Journal of Sociology*, 100, 652–688.
- Brown, E. (2005). College, social capital, and charitable giving. In A. Brooks (Ed.), *Gifts of time and money in America's communities*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 185-204.
- Brown, E., & Ferris, J. (2007). Social capital and philanthropy: An analysis of the impact of social capital on individual giving and volunteering. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 36 (1), 85–99.
- CBS. (2015a). *Twintigers minder huisje boompje beestje dan eerdere generatie*. Geraadpleegd op 11 mei, 2016 via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/10/twintigers-minder-huisje-boompje-beestje-dan-eerdere-generatie>
- CBS. (2015b). *Wie doet vrijwilligerswerk?*. Geraadpleegd op 22 juni, 2016, via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/toelichtingen/alfabet/o/opleidingsniveau3.htm>

- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1516–1530.
- Clasen, J. en Clegg, D. (2006). Beyond activation reforming European unemployment. Protection systems in post-industrial labour markets. *European societies*, 8, 524-570.
- Cohen, A., Vigoda, E. & Samorly, A. (2001). “Analysis of the Mediating Effect of Personal-Psychological Variables on the Relationship between Socioeconomic Status and Political Participation: A Structural Equations Framework”. *Political Psychology*, 22, 727-757.
- Coleman, J.S. (1988). Social Capital and the creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- DANS (Data Archiving and Networked Services) (2014). Tijdsbestedingsonderzoek (TBO) 2011. Op 14-3-16 verkregen via: <https://www.narcis.nl/dataset/RecordID/oai%3Aeasy.dans.knaw.nl%3Aeasy-dataset%3A57866/uquery/tijdsbestedingsonderzoek/id/4/Language/NL>
- Dekker, P. & J. de Hart (2009). Vrijwilligerswerk in meervoud. Civil society en vrijwilligerswerk. Den Haag: SCP.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. London, Great Britain: Sage.
- Houben-van Herten, M., & Te Riele, R. (2011). Vrijwillige inzet 2010. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Hustinx, L. & Lammertyn, F. (2004), The cultural bases of volunteering: Understanding and predicting attitudinal differences between Flemish Red Cross volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(4), 548-584.
- Knijf, G. C. M., Hoogenboom, M. J. M. & Saber, M. (2009). Onderzoek naar methoden van werving, selectie en begeleiding van vrijwilligers door vrijwilligersorganisatie in de zorg- en welzijnssector: verkennend rapport, april 2009. Universiteit Utrecht.
- Lin, N. (2001). *Social capital: A theory of social structure and action*. New York: Cambridge University Press.

- Lindahl, E., & Conley, T. (2002). "Literature Review: Philanthropic Fundraising." *Nonprofit Management and Leadership* 13 (1), 91-112.
- Lindeman, E. (1996). *Participatie in vrijwilligerswerk*. Amsterdam: Thesis Publishers.
- Lowndes, V., & Pratchett, L. (2011). Local Governance under the Coalition. Government: Austerity, Localism and the 'Big Society'. *Local Government Studies*, 38, p. 21- 40.
- Moulaert, F., MacCallum, D., Mehmood, A. & Hamdouch, A. (eds.) (2013). *The International handbook on Social Innovation. Collective Action, Social learning and Transdisciplinary Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Inc.
- Movisie. (2013). Actief burgerschap: Lijnen in de literatuur. Verkregen op 11-3 via: https://pure.uvt.nl/ws/files/8082242/Actief_burgerschap_Lijnen_in_de_literatuur_TSP_B_mei_2013_definitief.pdf
- Nekkers, G., Van Trier, C., & Vogels, E. (2008). Versterking van de arbeidsmarktpositie van laagopgeleiden. *TPEdigitaal jaargang*, 2(1), 1-22.
- Pennen, T. van der (2003). *Ontwikkelingen in het lokaal vrijwilligersbeleid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rijksoverheid. (2014). Memorie van toelichting van Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Verkregen op 20 februari, 2016 via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-maatschappelijke-ondersteuning-wmo/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/01/14/memorie-van-toelichting-van-wet-maatschappelijke-ondersteuning-2015.html>.
- RMO (2007). *Vormen van democratie: een advies over democratische gezindheid*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

SCP. (2014a). *Burgermacht op eigen kracht. Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie.* Verkregen op 24 februari, 2016 via: <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=36491&type=org>

SCP (2014b). *Gescheiden werelden. Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland.* Verkregen op 2 maart, 2016 via: http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Gescheiden_werelden

Unger, L. S. (1991). Altruism as a motivation to volunteer. *Journal of economic psychology*, 12, 71-100

Varese, F. & Yaish, M. (2000). "The Importance of Being Asked: The Rescue of Jews in Nazi Europe". *Rationality & Society*, 12, 307-334.

Velden, R.K.W. van der & M.H.J. Wolbers (2007), How Much Does Education Matter and Why? The Effects of Education on Socio-Economic Outcomes among School-Leavers in the Netherlands. *European Sociological Review*, 23, 65-80.

Visies (2011). Minder en meer vrijwilligerswerk in cijfers. Verkregen op 10-2-2016 via: http://spectrumelan.nl/wp-content/uploads/2013/11/Visies2_06_Minder_en_meer.pdf

Wang, L., & Graddy, E. (2008). Social capital, volunteering, and charitable giving. *Voluntas*, 19, 23-42.

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26.

Wilson, J., & Musick, M. (1999). The effects of volunteering on the volunteer. *Law and Contemporary Problems*, 62, 141-168.

Bijlage 1. Syntax

***AFHANKELIJKE VARIABELE ***

* Vrijwilligerswerk

*8 & 9 omgezet naar waarde -99 en verder gehercodeerd nu is nee 0 (voorheen 2) en ja is 1 gebleven, ook labels gegeven.

```
RECODE VrijwWerk (1=1) (2=0) (8=-99) (9=-99) (SYSMIS=-99) INTO Vwerk.
```

```
VARIABLE LABELS Vwerk 'Vrijwilligerswerk'.
```

```
Value labels Vwerk
```

```
0 'geen vw'
```

```
1 'wel vw'.
```

```
Missing values Vwerk (-99).
```

```
EXECUTE.
```

```
freq VrijwWerk Vwerk .
```

*** ONAFHANKELIJKE VARIABELE ***

* Opleidingsniveau

*Irrelevante scalemogelijkheden hebben de waarde -99 gekregen, ook tientallen naar eenheden omgezet en labels gegeven.

```
RECODE Oplniv5 (10=1) (20=2) (30=3) (40=4) (50=5) (96=-99) (97=-99) (SYSMIS=-99)  
(ELSE=Copy) INTO Opleidingsniveau.
```

```
VARIABLE LABELS Opleidingsniveau 'Opleidingsniveau'.
```

```
Value labels Opleidingsniveau
```

```
1 'Basisonderwijs'
```

```
2 'Vmbo, mbo1, avo onderbouw'
```

```
3 'Havo, vwo, mbo 2-4, mbo'
```

```
4 'Hbo, wo bachelor'
```

```
5 'Wo master, doctor'
```

```
Missing values Opleidingsniveau (-99).
```

```
EXECUTE.
```

```
freq oplniv5 Opleidingsniveau .
```

*** MEDIATOREN ***

* Sociaal vertrouwen

*Omgepoold (nee is nu 0 en ja is nu 1, verder hebben 8 & 9 nu de waarde -99 gekregen), daarnaast variabelen ook labels gegeven.

```
RECODE Vertrouwen (1=1) (2=0) (8=-99) (9=-99) (SYSMIS=-99) INTO SKvertrouwen.
```

```
VARIABLE LABELS SKvertrouwen 'Sociaalvertrouwen'.
```

```
Value labels SKvertrouwen
```

```
0 'Geen sociaal vertrouwen'
```

```
1 'Heeft sociaal vertrouwen'.
```

Missing values SKvertrouwen (-99).
EXECUTE.

freq Vertrouwen SKvertrouwen.

* Sociaal netwerk

*Missings hebben de waarde -99 gekregen

RECODE xaktbl10 (ELSE=Copy) INTO SKcontact.
VARIABLE LABELS SKcontact 'Sociaalnetwerkuren'.
Missing values SKcontact (-99).
EXECUTE.

freq xaktbl10 SKcontact.

*Sociale normen

* Omgepoold nu is 1 niet vaak en 4 vaak en 8 & 9 hebben de waarde -99 gekregen
*Verder is er de vraag betreffende het behoren van informele groep meegenomen,
*Indien mensen daar nee hebben ingevuld, worden deze als 0 genoteerd en meegenomen als
nooit bij de vraag over het praten over politieke onderwerpen (SK sociale normen)

COMPUTE informelegroep = 0.
IF SPraten gt 0 informelegroep = 1.
VARIABLE LABELS informelegroep 'Informelegroep'.
Value labels informelegroep
0 'Geen informele groep'
1 'Behoort tot informele groep'.

freq SPraten informelegroep .

RECODE SPraten (4=1) (3=2) (2=3) (1=4) (8=-99) (9=-99) (SYSMIS=-99) INTO
SKsocialenormen.
VARIABLE LABELS SKsocialenormen 'Socialenormen'.
Value labels SKsocialenormen
1 'nooit'
2 'soms'
3 'regelmatig'
4 'vaak'.
Missing values SKsocialenormen (-99).
EXECUTE.

freq SPraten SKsocialenormen .

COMPUTE SKSN = SKsocialenormen.
IF informelegroep eq 0 SKSN =1.
VARIABLE LABELS SKSN 'Socialenormen_politiek'.
Value labels SKSN
1 'nooit'
2 'soms'
3 'regelmatig'

4 'vaak'.
Missing values SKSN (-99).
EXECUTE.

freq SPraten SKsocialenormen SKSN .

* Inkomen

*Missing values (8 & 9) hebben nu waarde -99, verder ook labels gegeven.

RECODE HHInkomen_kl (ELSE=Copy) INTO BInkomen.

VARIABLE LABELS BInkomen 'Inkomen'.

Value labels BInkomen

1 '<10.000'

2 ' 10.000 - 20.000 '

3 ' 20.000 - 30.000 '

4 ' 30.000 - 40.000'

5 '40.000 - 50.000'

6 '=>50.000'

Missing values BInkomen (-99).

EXECUTE.

freq HHInkomen_kl BInkomen.

* Werkuren

*Werkuren alleen missings waarde -99 gegeven

RECODE xakthg1 (ELSE=copy) INTO BWerk.

VARIABLE LABELS BWerk 'Werkuren'.

Missing values BWerk (-99).

EXECUTE.

freq xakthg1 Werk.

* Bestuurlijke ervaring

*Missings hebben de waarde -99 gekregen en daarnaast zijn het aantal uren nu opgesplitst naar het wel/niet verrichten van bestuurlijke diensten (door het kleine aantal uren en de daardoor grote spreiding)

*Ook labels gegeven wel/niet verrichten bestuurlijke diensten

RECODE akt3622 (0=0) (ELSE=1) INTO BBestuurlijk.

VARIABLE LABELS BBestuurlijk 'Bestuurlijke diensten'.

Value labels BBestuurlijk

,00 'Geen bestuurlijke diensten'

1, 'Bestuurlijke diensten verricht'

Missing values BBestuurlijk (-99).

EXECUTE.

freq akt3622 BBestuurlijk.

* Motivatie ontwikkelen

*Omgepoold vraag over carrière maken, missings -99 en verder labels gegeven.

```
RECODE Carriere (8=-99) (9=-99) (SYSMIS=-99) (5=1) (4=2) (3=3) (2=4) (1=5) INTO
  MONTwikkelen.
VARIABLE LABELS MONTwikkelen 'Ontwikkelmotief'.
Value labels MONTwikkelen
  1 'helemaal oneens'
  2 'oneens'
  3 'neutraal'
  4 'eens'
  5 'helemaal eens'.
Missing values MONTwikkelen (-99).
EXECUTE.
```

```
freq Carriere MONTwikkelen .
```

*** CONTROLEVARIABELE***

*Leeftijd

```
RECODE leef5 (SYSMIS=-99) (ELSE=Copy) INTO Leeftijd.
VARIABLE LABELS Leeftijd 'Leeftijd'.
Value labels Leeftijd
  1 '1 t/m 19 jaar'
  2 '20 t/m 34 jaar'
  3 '35 t/m 49 jaar'
  4 '50 t/ 60 jaar'
  5 '65+ jaar'.
Missing values Leeftijd(-99).
EXECUTE.
```

```
freq leef5 Leeftijd.
```

*** FILTER***

```
* Alle respondenten jonger dan 21 niet meenemen
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(Leeftijdsjaren >= 2).
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
```

*** BESCHRIJVEND***

```
desc Vervw
Opleidingsniveau
Leeftijd
SKcontact
SKvertrouwen
SKSN
BInkomen
BBestuurlijk
```

Bwerk
MONTwikkelen

*** BIVARIAAT***

Correlaties

CORRELATIONS

/VARIABLES=Opleidingsniveau Leeftijd SKcontact SKSN
BInkomen BWERk MONTwikkelen
/PRINT=TWOTAIL NOSIG
/STATISTICS DESCRIPTIVES XPROD
/MISSING=LISTWISE.

T-test

*Voorwaarden controleren

EXAMINE VARIABLES=SKcontact BWERk BInkomen SKSN Montwikkelen
Opleidingsniveau
/PLOT BOXPLOT STEMLEAF NPLOT
/COMPARE GROUPS
/STATISTICS DESCRIPTIVES
/CINTERVAL 95
/MISSING LISTWISE
/NOTOTAL.

*Skewness en kurtosis: tussen -1 en 1 dan is het normaal verdeeld, dit voor alle intervalvariabelen gedaan.

FREQUENCIES VARIABLES=SKSN, SKcontact, BWERk, BInkomen, MONTwikkelen

Opleidingsniveau

/STATISTICS=SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/ORDER=ANALYSIS.

** T-testen uitgevoerd

T-TEST GROUPS=Verw (0 1)
/MISSING=LISTWISE
/VARIABLES= Opleidingsniveau
/CRITERIA=CI(.95).

T-TEST GROUPS=Verw (0 1)
/MISSING=LISTWISE
/VARIABLES= SKcontact
/CRITERIA=CI(.95).

T-TEST GROUPS=Verw(0 1)
/MISSING=LISTWISE
/VARIABLES= BWERk
/CRITERIA=CI(.95).

T-TEST GROUPS=Verw (0 1)
/MISSING=LISTWISE

```
/VARIABLES= BInkomen  
/CRITERIA=CI(.95).
```

```
T-TEST GROUPS=Vervw (0 1)  
/MISSING=LISTWISE  
/VARIABLES= MOntwikkelen  
/CRITERIA=CI(.95).
```

```
T-TEST GROUPS=Vervw(0 1)  
/MISSING=LISTWISE  
/VARIABLES= SKSN  
/CRITERIA=CI(.95).
```

```
T-TEST GROUPS=Vervw (0 1)  
/MISSING=LISTWISE  
/VARIABLES= Leeftijd  
/CRITERIA=CI(.95).
```

***Mann Whitney**

*Bij Bwerk, SKcontact en Binkomen geen normaalverdeling. Hierdoor Mannwhitney uitgevoerd.

* Als significant is dan zijn de groepsgemiddelden dus niet gelijk, dan is er dus verschil

NPTESTS

```
/INDEPENDENT TEST (Bwerk) GROUP (Vervw) MANN_WHITNEY  
/MISSING SCOPE=ANALYSIS USERMISSING=EXCLUDE  
/CRITERIA ALPHA=0.05 CILEVEL=95.
```

NPTESTS

```
/INDEPENDENT TEST (SKcontact) GROUP (Vervw) MANN_WHITNEY  
/MISSING SCOPE=ANALYSIS USERMISSING=EXCLUDE  
/CRITERIA ALPHA=0.05 CILEVEL=95.
```

NPTESTS

```
/INDEPENDENT TEST (MONTwikkelen) GROUP (Vervw) MANN_WHITNEY  
/MISSING SCOPE=ANALYSIS USERMISSING=EXCLUDE  
/CRITERIA ALPHA=0.05 CILEVEL=95.
```

*** Chi voor dichotome variabelen***

* Vrijwilligerswerk / sociaal vertrouwen

CROSSTABS

```
/TABLES=SKvertrouwen BY Vervw  
/FORMAT=AVALUE TABLES  
/STATISTICS=CHISQ PHI  
/CELLS=COUNT ROW COLUMN TOTAL  
/COUNT ROUND CELL.
```

* Vrijwilligerswerk / bestuurlijke ervaring

CROSSTABS

```
/TABLES=BBestuurlijk BY Vervw
/FORMAT=AVALUE TABLES
/STATISTICS=CHISQ PHI
/CELLS=COUNT ROW COLUMN TOTAL
/COUNT ROUND CELL.
```

*Voorwaarden Chi-kwadraat

*: Ordinaal dat klopt hoger of lager opgeleid en wel of niet verrichten vrijwilligerswerk
*1. Onafhankelijkheid: elke persoon slechts een keer gemeten (dit is het geval).
*2. Verwachte frequenties: 2x2 contingency tabel (2 variabelen met 2 categorieën) de
verwachte frequentie in elke cel groter dan 5 moeten zijn. In de tabel is te zien dat er geen
waarde zijn kleiner dan 5 hierdoor is aan de voorwaarden voldaan. = 80% groter dan 5,
voldaan aan voorwaarde = staat onder de tabel.

LOGISTISCHE REGRESSIE

*** Voorwaarden logistische regressie**

*Residuen

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Vervw
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd
/METHOD=ENTER SKSN SKvertrouwen SKcontact
/METHOD=ENTER BWERK BInkomen BBestuurlijk
/METHOD=ENTER MONTWIKKELLEN
/SAVE=PRED PGROUP COOK LEVER DFBETA ZRESID
/CLASSPLOT
/CASEWISE OUTLIER(2)
/PRINT=GOODFIT ITER(1) CI(95)
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

** Lineairiteit toetsen

```
COMPUTE LGcontactnetwerk =LN(SKcontact).
COMPUTE LGwerkuren =LN(Bwerk).
EXECUTE.
```

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Vervw
/METHOD=ENTER BWERK SKcontact LGcontactnetwerk LGwerkuren
BWERK*LGwerkuren
LGcontactnetwerk*SKcontact
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) ITERATE(20) CUT(.5).
```

** voorwaarde voldaan, interactie is niet significant.

** Testen multicollineariteit

* Lineaire regressie uitvoeren met interactietermen en dan multicollineary diagnostics
aanvinken

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
```



```
/NOORIGIN  
/DEPENDENT Vervw  
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd SKSN SKvertrouwen SKcontact BWork  
BInkomen BBestuurlijk MOnwikkelen.
```

*Daarbij kijken naar tabel coefficients Vif groter dan 10 en kleiner dan 1 zijn een probleem --
> niet het geval, aan voorwaarde voldaan

*** Logistische regressie analyse (methode: enter)**

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES Vervw  
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd  
/METHOD=ENTER SKSN SKvertrouwen SKcontact  
/METHOD=ENTER BWork BInkomen BBestuurlijk  
/METHOD=ENTER MOnwikkelen  
/SAVE= PRED PGROUP COOK LEVER DFBETA ZRESID LRESID  
/CLASSPLOT  
/CASEWISE OUTLIER(2)  
/PRINT=GOODFIT ITER(1) CI(95)  
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```

SOBEL TEST

* <http://quantpsy.org/sobel/sobel.htm>

* alleen de variabelen testen via sobel die een effect hebben: sociale normen, inkomen &
sociaal vertrouwen (dichotoom)

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT SKSN  
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd.
```

```
REGRESSION  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT BInkomen  
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd.
```

```
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES SKvertrouwen  
/METHOD=ENTER Opleidingsniveau Leeftijd  
/SAVE=ZRESID  
/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).
```